

► αντίληψη, η οποία όχι μόνο δεν κατήγγειλε την καθυστέρηση αυτή επί μήνες τώρα, αλλά και παρουσιάσθηκε «τριχοτομημένη» απέναντι στη διάταξη για τις εργασιακές σχέ-

σεις σε προβληματικές και σφόδρα ταλαιπωρούσες, οικονομία, φορολογούμενους και συναλλασσόμενους, δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς.

ΤΑΣΟΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΗΣ, καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών, οικονομικός σύμβουλος του πρωθυπουργού

Οι διαρθρωτικές παρεμβάσεις για την ΟΝΕ

Την τελευταία διετία, έγιναν πολλές διαρθρωτικές παρεμβάσεις στην οργάνωση του κράτους, στην απελευθέρωση και οργάνωση βασικών πεδίων δραστηριότητας, στις ιδιωτικοποιήσεις και στις αναπτυξιακές διαρθρωτικές παρεμβάσεις, ενώ οι προτεραιότητες βρίσκονται στα πεδία που προσδιορίζουν την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, το παραγωγικό δυναμικό, τις επενδύσεις, το ανθρώπινο κεφάλαιο, το χρηματοπιστωτικό σύστημα, την ενέργεια, τις μεταφορές, τις υποδομές, το θεσμικό πλαίσιο ρύθμισης πολλών οικονομικών σχέσεων, την εισαγωγή δυναμικών στοιχείων σ' ένα σύστημα που μετασχηματίζεται αργά και δύσκολα, και αντιδρά υπέρμετρα σε κάθε αλλαγή και status quo.

Ο όρος «διαρθρωτικό» παραπέμπει σε χαρακτηριστικά της οικονομίας που έχουν μονιμότερο, μακροχρόνιο και «συστημικό» χαρακτήρα. Επίσης, σηματοδοτεί τα στοιχεία εκείνα, που προσδιορίζουν αποφασιστικά τα όρια των οικονομικών επιδόσεων, τις αδυναμίες, αλλά και τα ισχυρά πεδία μιας οικονομίας, τη φύση των προβλημάτων της, τη δυνατότητα να κατανοηθούν και να αξιοποιηθούν οι διεθνείς επιστημονικές, οικονομικές, ακόμη και πολιτικές εξελίξεις από τους οικονομικούς φορείς της χώρας (κράτος, επιχειρήσεις, εργαζόμενοι, καταναλωτές) κ.ά. Αν ήθελα να είμαι απλουστευτικός, θα χρησιμοποιούσα την έννοια της παραγωγικότητας, ως το κριτήριο που σηματοδοτεί τη «διαρθρωτική» απόσταση και τα όρια της ελληνικής κοινωνίας από εκείνες, με τις οποίες θέλει κανείς να κάνει σύγκριση, και ως ένδειξη του μεγέθους των αλλαγών που είναι αναγκαίες, αν θέλουμε να προσεγγίσουμε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά ανταγωνιστικότητας, παραγωγικότητας και οργάνωσης παραγωγής.

Συνήθως, το «διαρθρωτικό» σηματοδοτείται ως αποκλειστικά οικονομικό. Αυτό είναι λάθος. Έχει βαθιές ρίζες και έκφραση σε θεσμικά στοιχεία, σε πρακτικές, στην κοινωνική οργάνωση, σε αντιλήψεις και συμπεριφορές, σε γνώσεις και δεξιότητες, και αυτό άλλωστε δικαιολογεί και το χαρακτηρισμό του ως μακροχρόνιου και συστημικού στοιχείου.

Η αναφορά στο διαρθρωτικό χαρακτήρα των προβλημάτων στην ελληνική οικονομία δεν είναι νέα. Όσο πληγαίνει πίσω η μνήμη μου, όλες ανεξαιρέτως οι σοβαρές αναλύσεις, ξεκινώντας από

την ανάλυση του Δ. Μπάτση για τη βιομηχανική ανάπτυξη, την Έκθεση Βαρβαρέσου, τις αναλύσεις της Νέας Οικονομίας, του Ζολώτα, και φυσικά πολλών άλλων, πριν και στη διάρκεια της δικτατορίας, όπως και μετά, αναφέρονται στα διαρθρωτικά προβλήματα της χώρας, ως το κατ'εξοχήν στοιχείο, το οποίο δημιουργεί εμπόδια στην ανάπτυξη και στα οποία θα έπρεπε να εστιάσει η εκάστοτε αναπτυξιακή πολιτική.

Σήμερα, η συζήτηση περί διαρθρωτικών αλλαγών ενισχύεται από ένα σημαντικό πρόσθετο στοιχείο: τις ταχύτατες αλλαγές που διαπερνούν το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα στα πεδία της τεχνολογίας, της οργάνωσης της παραγωγής, των κοινωνικών σχέσεων παραγωγής, του ανταγωνισμού, της υποβάθμισης του κοινωνικού στοιχείου, και πολλά άλλα. Κοινός παρονομαστής των αλλαγών αυτών είναι η επίδρασή τους στις επιδόσεις που επιτυγχάνει κάθε χώρα, και που, όπως είναι ορατό, έχουν οδηγήσει σε σημαντικές ανακατατάξεις στη σχετική θέση πολλών χωρών σε σύγκριση με το παρελθόν.

Για μας, για την Ελλάδα, η αέναν αυτή σύγκρουση παλιού-κατεστημένου και καινούργιου έχει τεράστια σημασία. Καθορίζει τη συγκριτική ικανότητα της χώρας να βελτιώσει ή όχι, και με ποια ταχύτητα, τη θέση της σε ό,τι αφορά ένα σύνολο κοινωνικών συστημάτων που σηματοδοτούν την «πρόοδο», το «επιθυμητό», αυτό το οποίο το κοινωνικό σύνολο ανάγει σε «κανόνα», και με το οποίο κρίνει τις επιδόσεις της χώρας, της κυβέρνησης, και άλλων πρωταγωνιστών της εξελικτικής διαδικασίας.

Ωστόσο, η συγκεκριμενοποίηση της έννοιας

«διαρθρωτικές αλλαγές» διαφέρει σημαντικά, ανάλογα με την ιδεολογική αντίληψη, την αναπτυξιακή θεώρηση, τις κοινωνικές επιλογές. Η τοποθέτηση δεν είναι ουδέτερη, όπως και καμιά άλλωστε σημαντική οικονομική έννοια.

Η νεοφιλελεύθερη προσέγγιση περιορίζει την ανάγκη διαρθρωτικών αλλαγών, κατά κύριο λόγο, σε πέντε πεδία:

- την αγορά εργασίας,
- την αγορά κεφαλαίου,
- τις αγορές προϊόντων/υπηρεσιών,
- τις ιδιωτικοποιήσεις,
- τη μείωση των κρατικών δαπανών.

Όμως, πέρα από τα παραπάνω, διαρθρωτικά είναι πολύ περισσότερα προβλήματα, και ενδεικτικά θα αναφέρω τα ακόλουθα:

■ Η παραγωγή, η μετάδοση και ο εφοδιασμός γνώσης των νέων και των εργαζομένων και η προσαρμογή του εκπαιδευτικού μας συστήματος, έτσι ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στη δυναμική του διεθνούς ανταγωνισμού.

■ Η βελτίωση του μέσου μεγέθους της ελληνικής επιχείρησης ως κρίσιμου παράγοντα ανταγωνιστικότητας.

■ Η ενίσχυση της τεχνολογικής/καινοτομικής ικανότητας ως στοιχείου που θα μετατοπίσει τον ανταγωνισμό από το κράτος (κόστος εργασίας, κόστος χρηματοδότησης), όπου η πίεση των χωρών φθηνού κόστους είναι εντονότατη, στα στοιχεία ποιότητας.

■ Η δημιουργία υποδομών που θα καλύπτουν τις ανάγκες της παραγωγικής δραστηριότητας με σύγχρονες μορφές αναγκών εισροών (δίκτυα πληροφόρησης, σύγχρονες και φθηνές τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες, υπηρεσίες μεταφορών κ.λπ.).

■ Η δημιουργία ενός συστήματος απονομής δικαιοσύνης που να είναι αποτελεσματικό και αντικειμενικό για τον πολίτη και τις συναλλαγές, και να διευκολύνει τις οικονομικές και κοινωνικές λειτουργίες.

■ Η υπέρβαση του διαβρωμένου, κοινωνικά άνισου και προκλητικού φαινομένου της φοροδιαφυγής, που όμως στηρίζεται από ισχυρές και πολυπληθείς οικονομικές κατηγορίες, ακόμα και τα ΜΜΕ, και που εξαρτά όλη τη διαδικασία σταθεροποίησης, ανάπτυξης, την αμυντική και την κοινωνική πολιτική, από δυσανάλογα υψηλή φορολογική συμβολή της εξαρτημένης εργασίας.

■ Ο εξορθολογισμός των κρατικών λειτουργιών με τη μείωση της σπατάλης, την κατάργηση κοινωνικά άχρηστων δραστηριοτήτων, τη μείωση του κόστους των υπηρεσιών, κ.λπ.

Τα παραπάνω μεμονωμένα παραδείγματα, που δεν εξαντλούν το θέμα, δείχνουν πόσο ευρύ και ετερόκλητο είναι το πεδίο των διαρθρωτικών αλλαγών που θα ενίσχυαν καθοριστικά τις αναπτυξιακές και εξελικτικές λειτουργίες της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας. Δείχνουν όμως, επίσης, ότι υπάρχει μεγάλο χάσμα στην πολιτική αντίληψη για το ποια είναι τα κέντρα βάρους μιας πολιτικής διαρθρωτικών αλλαγών, τι λειτουργίες επιτελούν οι αλλαγές αυτές, τι συμπληρωματικές πολιτικές (συνίδιος κοινωνικές)

συνδέονται με βασικές μορφές διαρθρωτικής πολιτικής, τι συνδυασμοί διαρθρωτικής πολιτικής ακολουθούνται ή όχι και με τι επιπτώσεις στις κοινωνικές ομάδες και ισορροπίες. Κατά βάση, το μείζον ερώτημα και διαφορά είναι αν μια διαρθρωτική αλλαγή νοείται απλώς ως άνοιγμα πεδίου και ευκαιριών για την ανεξέλεγκτη λειτουργία των μηχανισμών της αγοράς και μόνο, ή αν αντιμετωπίζεται ως στόχος της κοινωνίας, η μορφή του οποίου θα υπακούσει σε κοινωνικές και πολιτικές επιλογές, που παρεμβαίνουν καθοριστικά στη διαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος.

Η εμπειρία της παγκοσμιοποίησης, έτσι όπως εκφραστικά διαμορφώνεται τους τελευταίους μήνες και εβδομάδες στις χώρες της ΝΑ Ασίας, όπου μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα πληθυσμοί πολλών εκατομμυρίων είδαν τις αποταμιεύσεις τους και το εισοδήματά τους να μειώνεται δραστηρικά, και δεκάδες εκατομμύρια εργαζόμενοι βρέθηκαν άνεργοι, δείχνει ότι η διαρθρωτική αλλαγή δεν μπορεί και δεν πρέπει να πάρει τη μορφή σάρωσης του κοινωνικού στοιχείου από τις οικονομικές σχέσεις. Η χώρα μας αντιμετωπίζει πράγματι σήμερα πειστικά την ανάγκη να προχωρήσει μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα σε πολλές διαρθρωτικές αλλαγές, υπερκεράζοντας μορφές αντίδρασης που κρατιάνε καθλωμένο το παραγωγικό σύστημα, αλλά και διασφαλίζοντας συνολικά τη συνοχή της κοινωνίας. Και αυτό σε μια περίοδο δημοσιονομικής προσαρμογής, και συγκέντρωσης πόρων για την απορρόφηση του Κοινωνικού Πλαίσιου Στήριξης (ΚΠΣ) και την προώθηση των επενδύσεων.

Στα τελευταία χρόνια, έγιναν πολλές και σοβαρές παρεμβάσεις διαρθρωτικού χαρακτήρα, που είναι σκόπιμο να αναφερθούν:

1. Οργάνωση του κράτους

■ Κατάργηση του ιστορικά παγιωμένου πελατειακού συστήματος προσλήψεων στο Δημόσιο και αντικατάστασή του με ένα αντικειμενικό σύστημα επιλογής.

■ Αντικειμενικές και αξιοκρατικές διαδικασίες επιλογής διοικήσεων ΔΕΚΟ και εισαγωγή επιχειρησιακών κριτηρίων στη λειτουργία τους.

■ Ανεξαρτησία Κεντρικής Τράπεζας.

■ Αναδιάρθρωση της οργάνωσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Σχέδιο Καποδιστριας) και συγκρότηση Περιφερειακών Διοικήσεων.

■ Θεσμός Συνηγόρου Πολίτη.

■ Εξέταση θέματος συγχώνευσης-κατάργησης δημοσίων φορέων και οργανισμών.

2. Απελευθέρωση-οργάνωση βασικών πεδίων δραστηριότητας

■ Διαμόρφωση σύγχρονου και ισχυρού θεσμικού πλαισίου για τη λειτουργία της κεφαλαιαγοράς, που έδωσε μια διαφορετική στήριξη και δυναμική στο θεσμό αυτό στην Ελλάδα.

■ Απελευθέρωση εναλλακτικών τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών.

■ Προετοιμασία απελευθέρωσης αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, που ψηφίστηκε και από τη χώρα, στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

■ Κατάργηση επιτηρίδας ως συστήματος πρόκλησης δασκάλων στο εκπαιδευτικό σύστημα.

3. Ιδιωτικοποιήσεις

■ Ιδιωτικοποίηση τμήματος κεφαλαίου του ΟΤΕ.

■ Ιδιωτικοποίηση τριών ναυπηγικών επιχειρήσεων (Ναυπηγεία Σύρου, Σκαραραγκά, Ελευσίνας).

■ Ιδιωτικοποίηση διαφόρων εταιρειών ΟΑΕ ή θυγατρικών άλλων φορέων.

■ Προώθηση σειράς δημοσίων επιχειρήσεων, τραπεζών κ.ά. για μερική ή πλήρη ιδιωτικοποίηση. Συνολικά, τα έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις το 1994-1997 έφθασαν τα 2,1 δισ. δολ. έναντι 0,9 εκατ. δολ. το 1990-93, αλλά η όλη πολιτική συνδυάστηκε με συμπληρωματικά μέτρα που έκαναν τις παρεμβάσεις αυτές πολύ πιο ολοκληρωμένες.

4. Αναπτυξιακές

διαρθρωτικές παρεμβάσεις

■ Αναμόρφωση αναπτυξιακού νόμου με σημαντικά αποτελέσματα για τις επενδύσεις.

■ Προγραμματικές συμφωνίες για τόνωση εγχώριας παραγωγής.

■ Σημαντική μείωση πραγματικών και ονομαστικών επιτοκίων ως αποτέλεσμα της πολιτικής δημοσιονομικής εξυγίανσης.

■ Ειδικά αναπτυξιακά προγράμματα για τη βιομηχανία, τις ΜΜΕ, τη γεωργία, τις τηλεπικοινωνίες, τις μεταφορές και τον τουρισμό.

Σήμερα, το πρόβλημα της διαρθρωτικής αλλαγής, παρά τις παραπάνω πολύ σημαντικές δράσεις σε ένα μικρό και δύσκολο διάστημα, είναι επιτακτικό. Είναι το στοιχείο που θα προσδιορίσει την ικανότητα της οικονομίας μας να αποκτήσει μια δυναμική που θα τη φέρει κοντά στο επίπεδο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα της επιτρέψει να ενταχθεί στην ΟΝΕ και να παραμείνει σε αυτήν χωρίς κλυδωνισμούς.

Η συζήτηση για τις διαρθρωτικές αλλαγές, όμως, πέρα από τη μακροοικονομική διάσταση που έχει, δηλαδή την επιτυχία της μακροοικονομικής πολιτικής, έχει και μια δεύτερη, εξίσου σημαντική, πτυχή:

Οι πολιτικές επιλογές και οι συνδυασμοί των διαρθρωτικών αλλαγών προσδιορίζουν τον επιμερισμό του κόστους και των οφελών των αλλαγών αυτών για τα διάφορα κοινωνικά στρώματα και, τελικά, τους κερδισμένους και τους χαμένους της διαδικασίας αυτής.

Σε μια χώρα, για παράδειγμα, όπως η Ελλάδα, στην οποία τα δημόσια έσοδα με 37% περίπου του ΑΕΠ υπολείπονται του 45% της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά 8 ποσοστιαίες μονάδες, η απόφαση για εγκατάλειψη της προσπάθειας περαιτέρω σύλληψης της τέρστιας και προκλητικής φοροδιαφυγής ή της διεύρυνσης της φορολογικής βάσης προς δραστηριότητες που απολαμβάνουν φορολογικής ασυλίας, σημαίνει ευλογία του status quo. Κοινωνικά και πολιτικά σημαίνει παράδοση από τον πιο δίκαιο μηχανισμό ανακατανομής του εισοδήματος, που είναι η πραγματική εφαρμογή της κείμενης φορολογικής νομοθε-

πολογισμού. Για την τελευταία περίπτωση, απαιτείται πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου.

■ Εξέταση του ενδεχομένου και της δυνατότητας επέκτασης διατάξεων νόμων, ή τροποποιήσεων, που συνεπάγονται δαπάνες και σε άλλες περιπτώσεις.

■ Κατάργηση και συγχώνευση δημοσίων φορέων και μετάταξη του πλεονάζοντος προσωπικού σε άλλες υπηρεσίες.

■ Οριοθέτηση των φορέων του δημόσιου τομέα που συγχωνεύονται, ή καταργούνται.

■ Από την 1η Ιανουαρίου 1997 έως και τις 31 Δεκεμβρίου 1998, το ετήσιο συνολικό ποσό για επιχορηγήσεις από τον κρατικό προϋπολογισμό δεν μπορεί να υπερβεί τις συνολικές επιχορηγήσεις του 1996 κατά εποπτεύον υπουργείο, ή αντίστοιχη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση. Σε διαφορετική περίπτωση, πρέπει ο επιχορηγούμενος φορέας να ορίζει τις δικές του αντίστοιχες πηγές χρηματοδότησης.

■ Οι επιχορηγούμενοι πρέπει να υποβάλλουν στο υπουργείο Οικονομικών ανάλυση προϋπολογισμού κατά ομάδες και κατηγορίες δαπανών, κ.ο.κ..

■ Όλοι οι επιχορηγούμενοι οργανισμοί με ποσά πάνω από 100 εκατ. δραχμές πρέπει να υποβάλουν εντός τριμήνου από τη δημοσίευση του νόμου τριετές επιχειρησιακό σχέδιο για τα έτη 1997 έως και 1999 στα υπουργεία Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, με συγκεκριμένες προτάσεις και αναλυτικό προϋπολογισμό δαπανών, εσόδων κ.ο.κ..

■ Μετά την παρέλευση των προθεσμιών υποβολής στοιχείων, πρέπει ο πρόεδρος ή ο διευθύνων σύμβουλος να ενημερώσουν εγγράφως για τους λόγους της καθυστέρησης. Μετά την εκπνοή της νέας προθεσμίας, επιβάλλεται πρόστιμο, δεν χορηγείται εγγύηση του Δημοσίου, γίνεται δέσμευση εσόδων κ.λ.π...

■ Από τη δημοσίευση του νόμου και μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 1999, ο αριθμός των συνολικών επίσημων προσλήψεων πάσης φύσεως προσωπικού από τους φορείς του δημόσιου τομέα δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερος από την εξής σχέση: μια πρόσληψη για κάθε πέντε αποχωρήσεις (για τους εκπαιδευτικούς, τα σώματα ασφαλείας, το Λιμενικό Σώμα και το Ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό, η σχέση αυτή είναι μία προς μία).

■ Εξέταση και αξιολόγηση κάθε χρόνο από το Γενικό Λογιστήριο συγκεκριμένων δαπανών.

■ Αξιολόγηση από το υπουργείο Οικονομικών λειτουργικών δαπανών και εξέταση του κόστους συντήρησης και λειτουργίας συγκεκριμένων υπηρεσιακών μονάδων.

■ Δυνατότητα πρόσληψης συμβούλων διαχείρισης.

■ Αξιολόγηση και οργάνωση λειτουργίας δημοσίων οργανισμών από εξωτερικούς συμβούλους.

■ Επενδύσεις δημοσίων οργανισμών και ασφαλιστικών ταμείων (ακίνητα, μετοχές κ.ά.).

■ Επιχορηγήσεις, ή τακτοποίηση χρεών δημοσίων επιχειρήσεων, με αντίστοιχη αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου.

■ Σύναψη δανείων από δημόσιες επιχειρήσεις μόνον ύστερα από έγκριση των χρηματοοικονομικών όρων από τα υπουργεία Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Οικονομικών.

■ Τακτοποίηση υποχρεώσεων φορέων του Δημοσίου, δαπάνες προμηθειών, προγράμματα στέγασης δημοσίων υπηρεσιών και διαχείριση νοσηλίων.

► σίας σε όλα τα στρώματα της κοινωνίας. Η πρόταση που με απόλυτο τρόπο προβάλλει ως εναλλακτική λύση απλώς μια περικοπή δαπανών, με μαθηματική ακρίβεια δεν μπορεί παρά να οδηγήσει σε υποβάθμιση των πολιτικών για την παιδεία, την άμυνα, την κοινωνική πρόνοια ή την υγεία. Βέβαια, ταυτόχρονα, τίποτα δεν εμποδίζει όσους ανάλαφρα υποστηρίζουν το σενάριο της περικοπής δαπανών να ασκούν δριμύτατη κριτική κάθε φορά που διεθνή στατιστικά στοιχεία δείχνουν ότι η Ελλάδα υστερεί σε δαπάνες για παιδεία, υγεία ή πρόνοια σε σχέση με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Και βέβαια, στην Ελλάδα υπάρχει πάντα τεράστιο περιθώριο για εξοικονόμηση δαπανών στο στενό και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, παρ' όλο ότι στα τελευταία χρόνια το περιθώριο αυτό κάπως περιορίστηκε. Και βέβαια, τα ελλείμματα που συσσωρεύονται σε ορισμένους φορείς είναι έκφραση ανεπαρκούς διαχείρισης, που πληρώνει ο Έλληνας φορολογούμενος, αν και σε ορισμένες περιπτώσεις είναι έκφραση μεταφοράς πόρων από τον κρατικό προϋπολογισμό προς τους φορολογούμενους, όπως η διατήρηση αμετάβλητου του εισιτηρίου στις συγκοινωνίες.

Όμως, τα θέματα αυτά δεν είναι δυνατόν να προσεγγιστούν μανιχειρικά ή φετιχιστικά. Οι δαπάνες, οι ιδιωτικοποιήσεις, οι μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας, στο ασφαλιστικό, στον τρόπο λειτουργίας δημόσιων επιχειρήσεων είναι απόλυτα αναγκαίο να προχωρήσουν, με τρόπους όμως που να σταθμίζουν με επάρκεια κάθε πυχή που προσδιορίζει το συνολικό αποτέλεσμα. Το να τρέχεις άκριτα και ασταμάτητα, και να σε επικροτεί η διεθνής κοινότητα, για να πέσεις στην άβυσσο, όπως έγινε με την Ταϊλάνδη, το Μεξικό ή την Κορέα, και άλλες χώρες, δεν νομίζω ότι είναι πετυχημένη στρατηγική και πολιτική σύλληψη. Σε τελευταία ανάλυση, οι διαρθρωτικές παρεμβάσεις θα προσδιορίσουν την επιτυχία του «σχεδίου ΟΝΕ» για τη χώρα μας. Οι προτεραιότητες, κατά τη γνώμη μου, βρίσκονται στα πεδία που προσδιορίζουν την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, το παραγωγικό δυναμικό – δημόσιο και ιδιωτικό –, τις επενδύσεις, το ανθρώπινο κεφάλαιο, το χρηματοπιστωτικό σύστημα, την ενέργεια, τις μεταφορές, τις υποδομές, το θεσμικό καθεστώς ρύθμισης πολλών οικονομικών σχέσεων, την εισαγωγική δυναμικών στοιχείων σ' ένα σύστημα που μετασχηματίζεται ιδιαίτερα αργά και δύσκολα και αντιδρά υπέρμετρα σε κάθε αλλογή και status quo.

Η ενέργεια, για παράδειγμα, και οι μεταφορές, όπως και οι νέες τεχνολογίες, αποτελούν στρατηγικούς παράγοντες στην αναπτυξιακή δυναμική της διεθνούς οικονομίας, και η ανάγκη για διαρθρωτικές αλλαγές στη λειτουργία τους στη χώρα θα επηρεάσει οριζόντια την ανταγωνιστικότητα ολόκληρου του παραγωγικού συστήματος. Είναι προφανές ότι το πεδίο αυτό δεν μπορεί παρά να έχει υψηλή προτεραιότητα στις διαρθρωτικές επιλογές της κυβέρνησης.

Το ασφαλιστικό σύστημα, επίσης, βρίσκεται υπό την πίεση θεματικών αλλαγών στα δεδομένα

στα οποία στηρίχθηκε στο παρελθόν και η ανάγκη εξεύρεσης λύσεων, όσο δυσάρεστο ζήτημα και αν είναι πολιτικά, είναι επείγουσα για τα αμέσως επόμενα χρόνια.

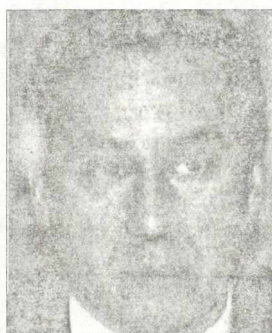
Το βιοτικό επίπεδο εκατοντάδων χιλιάδων εργαζομένων και συνταξιούχων της χώρας σε δύο-τρεις δεκαετίες θα απειλείται από τον «εγωισμό» και την αντίδραση των σημερινών πύσσων στο να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα στην πραγματική του διάσταση.

Η συνεχής προώθηση διαρθρωτικών αλλαγών στα παραπάνω πεδία (αλλά και σε άλλα) είναι κρίσιμη και από μία άλλη σκοπιά: Να δημιουργήσουν μια ενδογενή αναπτυξιακή δυναμική στην ελληνική οικονομία, που δεν θα εξαρτάται υπέρμετρα από το κόστος εργασίας, το οποίο από την πλευρά του θα πιέζει τους μισθούς, κάτω από την πίεση του διεθνούς ανταγωνισμού και της ενοποίησης των αγορών και των πολιτικών. Σω-

σός σχεδιασμός διαρθρωτικών αλλαγών μπορεί να δώσει βασική ώθηση στην παραγωγικότητα της οικονομίας και να μειώσει την πίεση στην αμοιβή εργασίας, η οποία ασκείται σήμερα λόγω του χαμηλού επιπέδου εξειδίκευσης που χαρακτηρίζει το παραγωγικό δυναμικό της χώρας. Η επίκληση, συνεπώς, της ιδιωτικοποίησης κάποιων μεμονωμένων φορέων, η εξάντληση της φαντασίας στην απελευθέρωση των εργασιακών σχέσεων ή στο άνοιγμα κάποιων αγορών, θα αδικούσε όλη την πολιτική αντίληψη διαρθρωτικής αλλαγής που έχει η κυβέρνηση, παρ' όλο ότι μια σειρά από τα παραπάνω στοιχεία έχουν τη θέση τους στο πρόγραμμά της. Δεν εξαντλούν όμως το πρόγραμμά της και, επίσης, συνδυάζονται με συμπληρωματικές πολιτικές, που επηρεάζουν το τελικό αποτέλεσμα. Αυτές οι φαινomenικά μικρές διαφορές κάνουν πολύ μεγάλη τη διαφορά και στο ιδεολογικό-πολιτικό-κοινωνικό πεδίο. □

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΛΟΓΟΣΚΟΥΦΗΣ, καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Βουλευτής της Ν.Δ.

Χαμηλή παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα

Προκειμένου να επιλυθούν τα διαρθρωτικά προβλήματα της οικονομίας απαιτείται ένα σύνολο από γενικότερες προϋποθέσεις που θα βελτιώσουν την παραγωγικότητα και τη διεθνή της ανταγωνιστικότητα. Οι γενικότερες αυτές προϋποθέσεις σχετίζονται τόσο με το θεσμικό πλαίσιο της οικονομίας, και ειδικότερα τον επαναπροσδιορισμό της σχέσης και της διάρθρωσης ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, όσο και με τη δημοσιονομική, νομισματική, συναλλαγματική και εισοδηματική πολιτική που θα ακολουθηθεί την επόμενη πενταετία. Θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή σε βαθιές τομές που θα απεγκλωβίσουν το κράτος από την παραγωγική διαδικασία.

Το κυριότερο διαρθρωτικό πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας είναι η χαμηλή παραγωγικότητα και διεθνής ανταγωνιστικότητα του συνόλου των κλάδων που την συναπαρτίζουν. Η ρίζα του προβλήματος είναι η ποσοτική και ποιοτική ανεπάρκεια της υποδομής, η ανεπαρκής συσσώρευση κεφαλαίου και η χαμηλή ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης. Μια από τις κυριότερες διαρθρωτικές αδυναμίες είναι το μέγεθος, η διάρθρωση και ο τρόπος λειτουργίας του δημόσιου τομέα. Το κράτος επιφυλάσσει στον εαυτό του σημαντικούς ρόλους στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών, όχι απλώς στις παραδοσιακές λειτουργίες του, αλλά και σε τομείς όπως το τραπεζικό σύστημα, η παραγωγή και διανομή ηλεκτρικής ενέργειας, η παιδεία και η υγεία. Επειδή οι τομείς αυτοί είναι κρίσιμοι για το σύνολο της οικονομίας, η χαμη-

λή παραγωγικότητα του κράτους επιβαρύνει και τον ιδιωτικό τομέα, ο οποίος όχι μόνο δεν έχει τη δυνατότητα να δραστηριοποιηθεί σε αυτούς τους τομείς, αλλά υποχρεώνεται να πληρώνει υψηλό κόστος και να συμβιβάζεται με χαμηλή ποιότητα. Επίσης, η ασάφεια και η αβεβαιότητα που προκαλούν οι συνεχείς μεταβολές του φορολογικού και του ρυθμιστικού καθεστώτος επιβραδύνουν τις ιδιωτικές επενδύσεις και επιπλέον τα κύρια διαρθρωτικά προβλήματα.

Στην τελευταία εικοσαετία, το ελληνικό κράτος έχει αποτύχει στον αναπτυξιακό του ρόλο. Δεδομένου δε ότι η εικοσαετία αυτή συμπίπτει με μεγάλη επέκταση κρατικών παρεμβάσεων παντός είδους, δεν μπορεί κανείς παρά να συμπεράνει ότι οι κρατικές αυτές παρεμβάσεις κατέληξαν σε μείωση της αποτελεσματικότητας της κατανομής των πόρων στην Ελλάδα, που, μέσω της αημοχάνης των επενδύσεων, επηρέασε αρνητικά το